

26

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ שנת העשרים ושש

חוקת (תשכ"ז)	הפסרה לראש חדש ישעיה ס"ו	השבוע אין עלון הדרכה
--------------	-----------------------------	----------------------

א. שאלת כללית

מה הם הרעיונות המשותפים לפרקנו ולפרק הקודם לו (ס"ה)?

ב. שאלות מבנה

1. לפי דעת שד"ל (וכמה חוקרים מאוה"ע) פותחת בפ' ז' נבואה חדשה, שאינה המשך לששת הפסוקים הראשונים. הסבר דעה זו?
2. יש המחלקים נבואה זו לשלשה חלקים:

- ז' - י"ד
- ס"ו - י"ז
- י"ח - כ"ד

המסכים אתה לחלוקה זו או מציע אתה חלוקה אחרת? במק דעתך.

ג. שאלת סגנון:

בפסוקים ח'-י"ב עובר הנביא מדמרי לדמרי.

א מה הם הדמויים השונים וכיצד הם מקושרים זה בזה?

ד. ט'. האני אשכיר ולא אוליד

אברבנאל לשון "שכר על שכר" (ירמ' ד' כ'). יאמר: האני אשכיר את ישראל בגלות שמתו בה ובשמרם את תורתי קבלו צרות רבות ושכר עצום, "ולא אוליד" - ולא אחיה אותם בעת התשועה והגאולה!! באמת מן הראוי הוא שיזכרו בה! במה סוטה אברבנאל כאן מפשוטו של מקרא?

ה. י"ב. על צד תנשאו ועל ברכים תשעשעו.

השוה לפסוקנו את הפסוק המקביל לו.
ס' ג' בניך מרחוק יבואו ובנותיך על צד תאמנה

הסבר מתוך הקשר פרקנו - למה הוצרך הנביא כאן לשנות בלשונו מן הנאמר שם, במה מתאימה התמונה כאן להקשר כולו?

ו. י"ג. כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם ובירושלים תנוחמו

הסבר, מהי משמעות הביטוי של "בירושלים"?

ז. י"ז. המתקדשים והמטהרים אל הגנות אחר אחד בתוך אוכלי בשר תחזיר והשקץ והעכבר יחדו יסופו באום ה'.

ח. י"ח. רש"י ד"ה המתקדשים: המזדמנים, אני ואתה נלך ליום פלוני לעבוד עבודה זרה פלונית.

- " אל הגנות: שזורעים שם ירק ושם היו מעמידים עבודה זרה.
- " אחר אחת: כמו שתרגם לונתן: "סיעא בתר סיעא", מתקדשים ומטהרים לעבוד, סיעה אחר שגמרה חברתה את עבודתה.
- " בתוך: באמצע הגינה, כן היה דרכם להעמידה.

ט. י"ט. יוסף קרא ד"ה אחר אחד בתוך: הולכים לבקש ולחפש אחר עץ אחד בתוך הגן שלא ירקב ועושין אותו לאשרה.

י. ראב"ד ד"ה המתקדשים: שיתקדשו ללכת לע"ז. והמטהרים: חסר תי"ו התפעל וחזא מובלע בטי"ת:

- " אל הגנות: כמו האשורות.
- " אחר אחת: אשרה אחת וכתב אחד והנה הוא עץ, כי כל אשרה עץ, וטעם "בתוך" שהיו סובבים את האשרה מפה ומפה והנה הוא בתוך או בתוך הגן.

רמב"ם מורה נבוכים חלק ג' פרק ל"ג:

מכלל כוונות התורה השלמה גם כן להרחיק ולמעט בכל יכולת, שלא יכון מהם אלא ההכרחי, וכבר ידעת שרוב תאורות ההמון ושלותם אמנם הוא בהרבות במאכל ומשתה ובמשגל וזהו המבטל לשלמות האדם האחרון, המזיק לו גם כן בשלמותו הראשון, המפסיד לרוב ענייני אנשי המדינה והנהגת הבית, כי בהמשך אחר התאוות לבד, כמו שיעשו הסכלים יבטלו התשוקות העיוניות והפסד הגוף ויאבד האדם קודם זמנו הטבעי, וירבו האנחות והזאגות, ותתרבה הקנאה והשנאה והמלחמות לקחת מה שביד זולתו, והמביא לכל זה: היות הסכל משים ההנאה לבדה תכלית מכוונת לעצמה.

ולזה עשה ה' ית' תחבולה בתתו לנו מצוות שיבטלו זה התכלית וירחיקו מחשוב בה, וימנעו מכל מה שמביא לרוב תאוה והנאה. וזה כונה גדולה מכוונות זאת התורה...

וכן מכלל כוונות התורה הרבות שיהיה אדם נשמע לחבריו ושלא יהיה קשה בלתי נשמע לחבריו, אך יהיה עושה רצון חבריו ועונה אותם ונשמע אליהם לחפצם ושב אל רצונם. כבר ידעת מצותו ית' "ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו"..." ונ' במי שנשמע לקבל מה שצריך לקבלו "ושמענו ועשינו" ובאמר בו על צד המשל (שיר השירים א') "משכני אחריך נרוצה" וכן מכוונת התורה הסתרה והקדושה, כלומר: הרחקת המשגל ולהשמר ממנו ולמעטו בכל אשר יוכל, ... וכמו שבאר גם כן שהנחת שתיות היין - קדושה כאמרו בנזיר (במדבר ו') "קדוש יהיה"...

וכמו שקראה התורה עשיית אלו המצוות "קדושה" ו"סתרה" - כן קראה העברת אלו המצוות ועשיית הדברים המגונים "טומאה", כמו שבאר. אמנם בקוי הבגדים ורחיצת הגוף וניקוי הזעה והלכוכים הוא גם כן מכוונות זאת התורה, אך אחר טהרת המעשים וטהרת הלב מן הדעות הטמאות והמדות המגונות. אמנם שיספיק לאדם בקוי הנראה, ברחיצה וטהרת הבגדים בלבד; עם רוב התאוה בתענוגים והשלוח במאכלים ובמשגל הוא בתכלית הגנות. אמר ישעיה בזה (ס"ו י"ז): "המתקדשים והמטהרים על הגנות אחר אחד, אוכלי בשר החזיר וגו'". אמר שהם יטהרו ויתקדשו במקומות המגולים והמפורסמים ואחר כך יתחדו בחדרים בתוך בתיים במרים ותטאתם, בהשתלחם לאכול האסורים החזיר והשקץ והעכבר. ושמא הוא רומז באמרו "אחר אחד בתוך", להתייחד במשגל האסור.

והעולה מן המאמר (= מן הפסוק בישע') שנגליהם מנוקים אבל תוכם הם עם תאוותם והנאות גופם. ואין זה כוונת התורה, אבל הכוונה הראשונה למעט התאוה ולנקות הנגלה אחר בקוי הנסתה. וכבר העיר שלמה על מי שיכוון אל רחיצת הגוף וטהרת הבגדים והמעשים מלוכלכים והמדות רעות, אמר שלמה (משלי) מדור טהור בעיניו ומצואתו לא רוחץ..."

1. מה ההבדל בין רש"י ובין ראב"ע בפירוש הבטוי "המתקדשים"? ומה קשה לשניהם בבטוי זה במקומנו?

2. למה לא פרש רש"י פעל זה (בהתפעל) ביהושע ג' ה' ויאמר יהושע אל העם התקדשו, ולא בשמואל א' ט"ז ה' "התקדשו ובאתם אתי בזבח", ולא בישע' ל' "בליל התקדש חג". אבל פרשו בבמדבר י"א י"ח "התקדשו" - הזמינו עצמכם... וכן פרשו בפסוקנו.

3. מה ראה ראב"ע להוסיף בפרושו על האשרה "כי כל אשרה עץ" והלא דבר זה ידוע?

4. במה שוים שלשת הפרשנים שהבאנו לעיל בתפיסתם את פסוקנו בכללו ובמה נבדל הרמב"ם מהם?

5. במה נבדל הרמב"ם מהם בפרשו את התפעל של "המתקדשים" ו"המטהרים"?

6. האם הוראת ההתפעל של הפעלים בפסוקנו לדעת הרמב"ם היא כהוראתו באחד הפסוקים הבאים?

יהושע ג' ה' ויאמר יהושע אל העם התקדשו שמואל ב' י"א ד' והיא מתקדשת מטומאתה דברים כ"ח ס"ח והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ואין קונה משלי י"ב ט' ממתכבד וחסר לחם. משלי י"ג ז' מתרושש והון רב.

7. מי בראה לך מתאים יותר להקשר של פסוקנו, פרושם של שלשת הפרשנים או פרושו של הרמב"ם. במק את דעתך!